

Za zaniklou osadou, rašelinou a hejkaly do Nového Světa

GPS souřadnice: 49.0086397, 13.6690964

Praktické informace

Délka trasy: 8 km

Obtížnost: Středně těžká trasa vedoucí hlavně přírodou. Výlet není možné jet s kočárkem ani na kolech. Pejsky vzít můžete. Trasu projdete volným tempem za necelé dvě hodinky.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: 170 km ujedete za 2 a půl hodiny. Pojedete po D4 směr Strakonice, Volyně a Vimperk, Borová Lada – Nový Svět.

Parkování: U hřbitova je parkoviště.

WC: Oficiální veřejné toalety na trase nejsou.

Možnost občerstvení: V obci Borová Lada.

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Borová Lada, Kašperk, Horažďovice, Strakonice, Vimperk, Prachatice, Vlachovo Březí atd.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

zveme vás do míst, kde kdysi stávala slavná osada Nový Svět. Ale už nestojí ...

Projdeme slatinami nedaleko Borových Lad na Šumavě. Je to krajina, kde se setkává divoká příroda rašelinišť s pohnutou historií lidí, kteří zde dříve žili. My si jejich příběhy povyprávíme. K tomu vás samozřejmě neminou jak luštění tajemky, tak úkoly – hledací i záludné. :)

Výlet vznikl s laskavou podporou a pomocí Obce Borová Lada, a proto je zdarma.

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci, zveme vás na výlet, který povede místy, kde kdysi žily stovky lidí – a nyní tady uvidíte jen louky a les. Proč lidé odešli? Pohltila je snad sláť? Poďte s námi na výlet a dozvíte se. Do kapsy si nezapomeňte přibalit krajíček chleba. Mohl by se hodit. Ne kvůli hrozícímu umlčení z hladu, ale... V ladech možná narazíte na jednu pohádkovou bytost, před kterou by vás mohl spasit. Stejně jako k našim ostatním výletům jste i k tomuto dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst správné texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny dnešní úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajemku a pečlivě ji uschovejte.

Doplňovačka

Odložte vozidlo k odpočinku na parkovišti nedaleko dětského hřiště a zároveň hřbitova v osadě Nový Svět. Pořádně si utáhněte tkaničky a do batůžků dejte svačinku i vodu, protože občerstvení se dnes na trase nekoná! :)

Ale to nám nevadí, jsme přece dobrodruzi.

Osada Nový Svět vznikla v 18. století a původně v ní žili hlavně skláři a dřevorubci. Dnes na jejím místě uvidíte jen rozlehlé louky a základy domů, které připomínají, že tu kdysi stávala prosperující obec. O smutném osudu místa si povíme později, nyní se soustředíme na první dnešní památku. Nejsmutnějším a zároveň nejzajímavějším místem jsou starý hřbitov a zaniklý kostel.

První písmenko do tajenky na vás čeká už na naučné tabuli hned u parkoviště.

Najděte na ní část historické mapy.

1. **Opište tehdejší název místa.**

(je psán největšími písmeny)

Jdeme hledat kostel. Vidí někdo kostelní věž? Slyší někdo bimbat zvony? Ne? Kostel už tady totiž není. Jen jeho obnovené základy. A k nim se dostaneme přes hřbitov.

Potichoučku otevřete branku a vydejte se kolem starých hrobů vzhůru.

Tento hřbitov je jedním z nejpůsobivějších míst celé Šumavy. Vypráví příběhy stovek lidí, kteří v těchto drsných horských podmínkách kdysi žili. Většina jich pracovala v lesích nebo ve slavných sklářských hutích. Nachází se na kopci s krásným výhledem do krajiny a je výjimečný tím, že se na něm dochovalo velké množství umělecky kovaných železných křížů. Tyto kříže často stojí na kamenných podstavcích a jsou pro šumavské hřbitovy typické. Po druhé světové válce, kdy museli původní obyvatelé odejít, začal hřbitov pustnout a zarůstat. V posledních letech se mu ale díky dobrovolníkům a obci vrátila důstojná tvář. Mnoho původních křížů a náhrobků bylo vyvráceno, odsunuto mimo hřbitov a během let téměř celé zasypano hlínou. Až v roce 2008 prošel hřbitov díky vedení obce a dobrovolníkům rozsáhlou obnovou – staré náhrobky byly nejprve vyhrabány ze země, očištěny a znovu vráceny na důstojné místo. Najdete na něm i památník se seznamem všech zaniklých osad, jejichž obyvatelé zde byli dříve pohřbeni, což dokazuje, jak významným duchovním centrem Nový Svět pro celou Šumavu kdysi býval.

Projdeme místem posledního odpočinku jako myšky a ocitneme se u základů někdejšího kostela. Ptáte se, jak chodí myšky? Ty slušně vychované tiše. Drzé haraší a pískají.

Kostel svatého Martina v Novém Světě byl po dlouhou dobu srdcem celé této oblasti. Dnes už jeho historii připomínají jen odkryté základy. Nejprve na jeho místě stávala malá dřevěná kaple svatého Ducha. Prý to bylo roku 1787. Osada se však rychle rozrůstala, a tak byla kaple stržena a v letech 1796 až 1797 zde vyrostl zděný kostel.

Svatostánek byl postaven v pozdně barokním stylu a byl poměrně velký. Jeho loď měřila přes osmnáct metrů na délku a devět metrů na šířku. Zajímavostí je, že až do poloviny 19. století neměl klasický dřevěný hlavní oltář. Jen nástěnnou malbu s výjevem ze života svatého Martina. Tu navíc nevytvořil výtvarník, ale varhaník z nedalekého Malého Zdíkova. (Obě profese začínají od písmenka v, takže se to asi nabízelo.) Skutečný sloupový oltář s obrazem byl pořízen teprve v roce 1857. Takže až po 60 letech...

Zkusili někdy rodiče odložit třeba platby za elektriku o 60 let? Vsadíme se, že by jim to neprošlo. Pánbůh je v tomto směru v odkladech nesporně chápavější.

Věž kostela byla dřevěná a nízká, měřila jen asi čtyři a půl metru a ukrývala celkem čtyři zvony. Celá střecha byla pokryta tradičním šumavským šindelem. Chrámek byl duchovním, kulturním a společenským centrem obyvatel celého kraje Lad. Zde byly děti farníků křtěny, biřmovány, tady byla uzavírána manželství a mnohým přes něj vedla i poslední cesta z tohoto světa.

Po roce 1948 začala nejsmutnější kapitola existence této památky. Když byli původní obyvatelé vysídleni, kostel osiřel a stal se terčem vandalů. Historické prameny uvádějí, že někteří lidé dokonce rozebírali dřevěné části krovu a střechy, aby měli čím topit. Přestože památkáři v roce 1966 usilovali o jeho záchranu a tvrdili, že je kostel pro krajinu a turistický ruch nesmírně důležitý, tehdejší úřady opravu neustále oddalovaly. Vše skončilo v 70. letech minulého století, kdy byla kostelu odebrána památková ochrana a v srpnu téhož roku vydán příkaz k jeho demolicí. Svatostánek byl bez milosti odstřelen a sutiny spolu s blízkým hřbitovem zplanýrovány bagry.

Zjistěte z cedulky, ve kterém roce byl kostel zbořen. Je tady někdo, kdo se narodil ve stejném roce? Autorka tohoto textu o rok později, takže šance, že se ve vaší výpravě najdou podobná „stařenka“ či „stařík“, jsou opravdu velké! :)

Prohlédněte si obrázek kostela.

2. Napište křestní jméno autora projektu.

Dnes můžete na původním místě stavby spatřit výsledek obnovy z roku 2010. Původní základy kostela byly vyčištěny a znovu vyzděny do výšky několika desítek centimetrů, takže si můžete přesně projít půdorys celé stavby. V místě, kde dříve stával oltář, je dnes moderní skleněná plastika svatého Martina od známé sklářky Vladimíry Tesařové. Ta také vytvořila skleněný kříž na obnoveném hřbitově.

Pomalu se vracíme stejnou cestou na parkoviště. Od něj se vydáme stále rovně za nosem. A to tak, že máme dětské hřiště po levicích. A k tomu si budeme vyprávět. O čem? Třeba o patronovi kostela.

Víte, kdo byl svatý Martin?

Žil ve 4. století. Máme tady nějakého Martínka neb Martinku, kteří se také narodili ve 4. století? Nepochybně nikoli. V těch časech totiž ještě na území naší země praotec Čech ani nevylezl na Říp. :)

Svatý Martin byl nejprve římský voják, pak mnich a později biskup v Tours, což je ve Francii. Je jedním z nejznámějších křesťanských světců a patronem mnoha zemí, měst a profesí. Byť byl jako voják úspěšný, zabíjení mu nějak nesešlo. Tak se nechal pokřtít a stal se mnichem. Vedl prostý život, pomáhal chudým a šířil křesťanství mezi pohany.

Podle legendy jednoho chladného dne uviděl žebráka. Rozťal tedy svůj vojenský plášť, aby mu dal polovinu. V noci se mu pak zdál sen. Viděl v něm žebráka, který měl na sobě půlku jeho pláště a kolem sebe spoustu andělů. Vyprávěl jim, že ho zachránil právě Martin. Mladík to pochopil jako znamení a v konání dobrých skutků pokračoval. Všichni ho proto měli moc rádi. Ale i pro jeho skromnost... Představte si, že když měl být zvolen biskupem, přišlo mu, že si to nezaslouží. A to tak moc, že tuto poctu nechtěl přijmout. Schoval se proto před lidmi k husám do chléva. Ty se prý však tak rozkejhaly, až Martina prozradily. Od té doby k svátku svatého Martina patří pečená husa.

Kdy slaví svátek Martin? A co se říká o něm a o bílém koni?

Bývalý kostel a parkoviště máme za zády. Vracíme se cestou, kterou jsme přijeli na hlavní. Mineme několik moc hezkých domečků. Téměř u každého je krmítko pro ptáčky. Vidíte? Proč je pod tím napravo pletivo? Napovíme: „Mňau!“

Za posledním stavením obce je odbočka doprava. Po té NEJDEME! :)

Pasou se tam kravičky, tak jim nepolezeme do pastvy.

Šlapeme po silnici a teprve asi za 400 metrů se po lesní pěšině vydáme doprava do mírného kopce. Při chůzi hleďte doprava a představujte si, že tady všude před 200 lety stály domečky. Vidíte někde jejich zbytky? Jsou všude!

Osada vznikla v 18. století a její název v němčině zněl *Neugebau*. Což už víme z první tabule. Co to znamená, jsme si zatím neprozradili. Tak teď: Něco jako *nová stavba* či spíš *nová zástavba*. Název prostě dával najevo, že tu vznikla úplně nová vesnice. Založil ji knížecí rod Schwarzenbergů (česky Švarcenberků) pro své dělníky, kteří pracovali v okolních hlubokých lesích a v nedalekých sklářských hutích. Česky hovořící osadníci si ji překřtili na Nový Svět, protože pro ně víska v hlubokých lesích skutečně představovala něco jako nový začátek, nový svět jejich domova. Život zde byl nesmírně drsný. Není divu, jde o jednu z nejchladnějších oblastí Šumavy, kde mráz a sníh panují po značnou část roku. Lidé zde bydleli v typických chalupách s kamennou podezdívkou a dřevěným patrem. Nový Svět se stal domovem především německy mluvících obyvatel, kteří přicházeli z vnitrozemí Bavorska a z okolních panství. Tato národnostní skupina – označovaná jako šumavští Němci – zde tvořila naprostou většinu populace až do poloviny 20. století.

Je zde příjemný chládek. Nebo naopak nepříjemně zimavo. Záleží na počasí. Poznáte, které stromy zde rostou?

Najděte skupinku stromů nalevo a představte si, že jsou to jednotliví členové vaší rodiny. Který je komu podobný? Postavte se každý ke své dřevině a udělejte si hromadné foto!

Už víte, co znamená, když o někom řekneme, že je „pěkné dřevo“?

Ale zpátky do historie. Někdejší obec byla správní, politickou a farní. Rozkládala se na ploše 5 730 ha.

Dovedete si představit tu rozlohu? Jeden hektar je plocha velká zhruba jako jedno fotbalové hřiště, takže 5 730 hektarů znamená, že byste vedle sebe museli vyskládat 5 730 fotbalových hřišť. V katastru bylo zapsáno 253 domů, 1 kostel a fara a 3 kaple.

Podle lexikonu obcí ČSR z roku 1930 měla 1 591 obyvatel. Z tohoto počtu bylo 1 571 Němců, 12 Čechů a 8 cizinců (Izraelců). Žasneme! Jak ti se sem dostali? :)

Po druhé světové válce a nuceném odchodu původních obyvatel osada téměř zanikla. Většina domů byla zbourána. Dnes zde najdeme jen několik původních staveb, které slouží k rekreaci, a drobné památky, jako jsou kamenné zídky nebo staré ovocné stromy uprostřed luk...Však sami vidíte!

Držíme se bílých šipek, které jsou na stromech, a asi za 15 minut dojdeme ke krmelci. Od něj nás pak kamenné meze odvedou až na lesní cestu na Šindlov. Odbočíme tedy doleva. Jak jste si mohli všimnout, na slatích v okolí se pasou kravičky. Jsou jich zde stovky.

Na Šumavě se turovi domácím velmi daří, protože je to zvíře, které miluje pastvu na čerstvém vzduchu. Krávy jsou přezvýkavci, což znamená, že mají velmi složitý žaludek rozdělený na čtyři části. Díky tomu dokážou strávit i tuhou travu a byliny, se kterými by si bříška jiných zvířat neporadila. Když vidíte krávu na pastvině, jak v klidu leží a přezvýkuje, ve skutečnosti její tělo pilně pracuje na přeměně trávy v energii a mléko.

Věděli by školáci, jak se jmenují části žaludku krávy? Bachor, čepec, sléz a...

3. Jak se jmenuje část žaludku?

Napovíme, že se stejně nazývá i věc, ve které si mnozí z nás rádi čtou. (Ne, mobil to fakt není!) :)

Tato zvířata jsou velmi společenská a žijí ve stádech, kde panuje přesný řád. Každá kráva ví, kdo je ve skupině její kamarádka a kdo „šéfka“, případně „šéf“. Tuři jsou inteligentní a mají výbornou paměť. Dokážou si zapamatovat obličej lidí i cestu na pastvu. (Na prasata a delfíny samozřejmě nemají, ale určitě nejde o tak tupé tvory, jak si většinou myslíme.)

Na Šumavě se nejčastěji setkáte s masnými plemeny, která jsou odolnější a nevadí jim, když přijde přehánka nebo se ochladí. Mají hustší srst a silnější stavbu těla, aby zvládla pohyb v kopcovitém terénu.

Co znamená, že jde o masná plemena? Žijí, aby se po čase proměnila v maso na našich talířích. Až si budete pochutnávat na řízečku, věnujte jim mlaskavou vzpomínku.

Znáte nějakou pohádku, ve které hraje důležitou roli kráva? My si vzpomněli na pohádku *Šíleně smutná princezna*, kde se princ na krávě pokusil prchnout před hrozbou sňatku, a pak také na *Zvířátka a Petrovští*. Napadá nějaká pohádka vás?

A znáte nějaké kraví přísloví? My pro vás máme jedno japonské:

Kráva pije vodu a je z ní mléko, zmije pije vodu a je z ní jed.

Umíte tohle „moudro“ vysvětlit? My si to vykládáme tak, že když třeba osud nadělí dobrému a zlému člověku stejný talent na chemii, dobrý vymyslí lék a zlý bombu. Že prostě záleží na tom, jací jsme uvnitř, jakou máme duši.

Než dojdete na Alpskou vyhlídku, máme pro vás úkol. Naučte se krátkou kraví básničku. Určitě to zvládnete za minutku.

Kráva, to je dobytek,

z něhož máme užitek.

Na louce se popásává,

pak nám sladké mléko dává.

A proč stále bu, bu, bučí?

Malé tele mluvit učí!

Lesní cesta nás konečně přivádí na oficiální turistickou stezku.

Od této chvíle se budeme držte červené, která nás dovede až na Alpskou vyhlídku.

Správný směr si potvrdíme na rozcestníku *Pod Kamennou*.

Už jste odbočili? Tak teď dávejte dobrý pozor. Jste v místech, kde se vyskytuje tajemná bytost.

Na výletě s tajenkou na Chalupskou slať jste mohli potkat bludičky. Tady žijí jejich kamarádi – hejkalové!

Jejich oblíbeným stromem je dvojitý vysoký modřín napravo od pěšiny. Snad proto, že se po něm dobře leze. Vidíte ho?

Víte, kdo je hejkal?

Český lesní démon. Také se mu říká hýkal či hejkadlo. Nebo divý muž. Jeho jméno je odvozeno od děsivého volání, které vydává. Nikdy na hejkání nereagujte, neodpovídejte, nepokoušejte se hejkat taky. Je to krajně nebezpečné. Hejkal na to čeká. Podle hlasu určí vaši polohu, skočí vám na záda a prožene vás po lese. V lepším případě vás k smrti utáhá, v horším roztrhá. Nejmocnější hejkalové se údajně vyskytovali na Plzeňsku, ale i zde jich je hodně. Podívejte se na lužní lesy kolem sebe. Tam mají úkrytů! A ty bažiny!

Jak hejkaly poznáte? Vypadají jako muži porostlí srstí či mechem. Na hlavě nosí kytici kapradin. Projevují zvýšený zájem o dívky a ženy. Unášejí je a pojmají za manželky. Pokud jim utečou, zle se jim pomstí. Rádi také děsí poutníky a odvádějí je z cesty. Pokud se před hejkalem chcete uchránit, držte se následujících pokynů: Nehoukejte! V žádném případě si nezouvejte botky. Otočte kapsy naruby, pokud to jde. Mějte u sebe chléb.

Splnili jste? Tak se nemusíte ničeho bát!

Hejkalové obvykle místo dortíků moc rádi mlsají klikvu. A že tady plodí jako o život! Hotová hejkalí cukrárna na každém metru!

Klikva bahenní je příbuzná brusinky. Její plody jsou však mnohem větší a rostou na velmi tenkých plazivých stoncích, které jsou v mechu téměř neviditelné. Chuť klikvy je výrazná – kyselá a trpká. Mnohem silnější než klasických brusinek. Syrových bobulek člověk obvykle nesní moc, protože jsou opravdu hodně kyselé. Obsahují ale obrovské množství vitamínu C a látek, které pomáhají tělu bojovat s nemocemi, hlavně se záněty.

V minulosti lidé na Šumavě klikvu sbírali velmi rádi. Její plody totiž mají obrovskou přednost – vydrží čerstvé a pevné i pod sněhem. Takže na ně horalé chodili klidně v prosinci. Nebo brzy na jaře, když sníh roztál. Pokud klikvičky „přejdou mrazem“, jsou dokonce o něco sladší a chutnější. Dnes se z klikvy nejčastěji vyrábějí marmelády, sirupy nebo se suší podobně jako rozinky.

Je ale důležité pamatovat na to, že v Národním parku Šumava, a zejména v rezervacích, jako jsou rašeliniště kolem Borových Lad, se žádné rostliny ani jejich plody nesmí trhat. Klikva je nejen zde chráněná, aby sloužila jako potrava pro vzácné ptáky. A pro hejkaly! :)

Na rozcestníku odbočíme doprava, stále se držíme červené značky. Cesta je zde přímo luxusní!

Možná se ptáte, proč se sem kdysi lidé nastěhovali, když tu sníh často leží od října do května. Bylo to kvůli práci a jině neposkytovaným výhodám. Šumavské hvozdy v té době procházely velkými změnami. Majitelé panství (v tomto případě rod Schwarzenbergů) potřebovali velké množství pracovních sil pro těžbu dřeva a provoz sklářských hutí. Lidé, kteří se na Nový Svět stěhovali, dostali od vrchnosti možnost postavit si vlastní chalupu. A také jim panstvo věnovalo trochu půdy. Museli ji ale sami nejdříve „vyrvat“ lesu a rašeliništím.

Rašelina ovšem zraje až o kousek dál, takže se teď soustředíme na stromy.

Poznáte některé jehličnany vůkol? Vyberte si ten, který se vám nejvíce líbí, nasbírejte si 5 šišek, odstupe 5 metrů a zkuste

ho alespoň 3× trefit!

A vidíte ten krásný mech? Znáte večerníček *Pohádky z mechu a kapradí*? Jak se jmenují dva trpaslíčci, kteří žijí v chaloupce z pařezu? Jeden je Křemílek.

4. Jak se jmenuje druhý trpaslíček?

(pokud je ve slově písmeno CH, napište ho do jednoho políčka)

Ti určitě rašelínu netěžili! :)

Pro chudé bezzemky z přelidněných údolí představoval Nový Svět šanci na vlastní živobytí. I když byla práce v mokřadech nesmírně vyčerpávající a lidé často stáli celé dny po kotníky ve studené vodě, výdělek z prodeje vysušených rašelinných cihel (borek) jim umožňoval uživit početné rodiny.

Jejda, teď nás napadlo, že vlastně stejně jako my moc netušíte, co je vlastně rašelina. (Z té, co ji kupujeme do květináčů, byste žádnou „cihlu“ nevyrobili ani omylem.)

Takže: Rašelina není obyčejné bahno. Je to hustě propletená „plst“ tvořená tisíce let starými a částečně rozloženými zbytky rostlin (mechy, ostřice, kořínky). Díky těmto vláknům drží hmota pohromadě. Trochu připomíná třeba tužší sýr.

Těžbě rašeliny se zde říkalo borkování. Aby se s touto činností vůbec mohlo začít, muselo se nejprve rašeliniště odvodnit. Což znamenalo vykopat strouhy. Když voda trochu odtekla, ložisko rašeliny si „sedlo“, zpevnilo se. Pak museli borkaři odstranit trávu, drny a tak dále. Teprve potom mohli popadnout speciálně tvarované rýče s ostrými břity a pustit se do „porcování“, přesněji borkování. Mokré borky se skládaly do pyramidek, aby na slunci a větru vyschly. Vysušená rašelina sloužila jako palivo. Doma, ale zejména ve sklářských pecích v okolí. Borky byly vlastně takové briketky...

Kromě toho se zdejší lidé věnovali domácí výrobě dřevěných předmětů a chovu dobytka na loukách, které osadu obklopovaly.

Zastavíme se na rozcestníku *POD BUKOVCEM*.

Najděte na šípkách lokaci, která je odsud po červené značce vzdálená 15 km.

5. Jak se jmenuje místo?

My šupajdíme směrem na *Alpskou vyhlídku*. Kdybychom šli po štěrkové cestě dál, dorazili bychom do Švajglových Lad, což je další ze zaniklých osad.

Lada... Jak se to tu lady jen hemží, naskakuje nám jméno jedné princezny. Kdo si na ni taky vzpomene?

Ve známé pohádce Boženy Němcové si princezna Lada poručí troje šaty, o kterých si myslí, že je nikdo nedokáže ušít. Má k tomu důvod: Potřebuje odradit nechtěného nápadníka. Tak sňatek podmíní splněním nespinitelného úkolu. Kdo si pamatuje, jak měly šatky vypadat?

Měly to být šaty jako úsvit ranní, dále šaty jako letní den a také šaty jako noční obloha s hvězdami.

Nápadník je však natolik lačný dívčiny urozené ručky (i zbytku těla), že úkol splní. (Samozřejmě ne sám, má na to lidi.) Co teď?!

Ladě nezbylo než schovat svou krásu do ošuntělého myšího kožíšku a prchnout. Dorazí do království prince Radovana, kde pracuje v kuchyni. Jak se od hrnců dostane? Kdo si to pamatuje?

Jaké šaty byste chtěli mít pro sebe nebo pro svou maminku vy? Jak se jmenovala pohádka? Jak se jmenoval zlý král? A či mamička nebo babička by zvládla spíchnout myší kožíšek?

Osada **Švajglova Lada**, ze které nezbylo už vůbec nic, byla také založena v 18. století knížetem Adamem Františkem ze Schwarzenbergu. Její název je odvozen od příjmení prvního osadníka, který se jmenoval Švajgl (Schweigel). Druhá část názvu – slovo *lada* – označuje v šumavském nářečí neobdělávanou, ladem ležící půdu nebo horské pastviny, které museli lidé pracně přeměnit v pole.

Obyvatelé Švajglových Lad byli stejně jako ti v Novém Světě německé národnosti. Přicházeli sem především jako dřevorubci a dělníci pro sklářské hutě. Protože byla půda v této výšce kamenitá a málo úrodná, pěstovaly se zde hlavně len, oves a brambory. Hlavním zdrojem obživy však zůstával les, především těžba rašeliny v okolních slatích.

V době největšího rozkvětu zde stálo přibližně deset domů. Takže tu bylo výrazně méně živo než dole pod kopcem!

A máme tady lekci z geometrie! Víte, jaký tvar má trojúhelník? Namalujte ho prstem do vzduchu. Správně! Nyní tedy na stromě najdete červený trojúhelníček a pokračujte pěšinou až na kraj lesa. Zde je na stromě další pokyn. Co máte dělat, kam máte jít? Krajem louky až k vyhlídce.

Mimochodem... Jak jsme na tom s kraví básničkou? :)

Alpská vyhlídka je místo, ze kterého lze za podmínky dobré viditelnosti a kvalitního zraku spatřit stovky kilometrů vzdálené vrcholky Alp, například masiv Dachstein. Tento úkaz je způsoben lomem světla v atmosféře a Šumava je jedním z mála míst v Česku, které takto daleký výhled nabízí.

Věděli byste, jak se jmenuje nejvyšší hora Alp? A nejvyšší vrchol Šumavy?

Podívejte se na naučnou tabuli a prohlédněte si bylinky na fotkách.

6. Jak se jmenuje rodovým jménem žlutá květinka?

Klesáme po louce k silnici. Držte se kraje lesa a napravo vyhlížejte mezi stromy zbytky památného stromu.

Byl to jeden z nejstarších a nejmohutnějších buků v této části Šumavy. Dokázal přežít v drsném horském prostředí, kde stromy rostou mnohem pomaleji než v údolí. Jeho stáří se odhadovalo na úctyhodných 250 až 300 let. Před několika lety však tento starý strom podlehl nepříznivému počasí a silnému větru, který je pro šumavské hřebeny typický. Buk se zlomil a jeho mohutný kmen zůstal ležet na zemi. I když už strom nežije, jeho pozůstatky zde byly ponechány, aby se přirozeně rozkládaly a sloužily jako domov vzácným broukům, houbám a další lesní havěti či zeleni. Což je v národním parku takový obyčej, protože i mrtvé dřevo je pro zdravý les velmi důležité.

K tomuto stromu se váže tajemná pověst: Kdysi se tři dřevorubci pokoušeli buk pokácet. Velmi se však jejich sekerám bránil, skoro jako by byl začarovaný. Když se mužům konečně podařilo kmen v půli rozštěpit, jeden z dřevorubců vstoupil přímo do spáry, aby pokračoval v ničivé práci. V tu chvíli se ale obě části kmene prudce sevřely a nešťastníka uvěznily. Doslova ho nějakým kouzlem „pozřely“. Říká se, že v kmeni zůstala jen prasklinka, ze které prý za silného větru dodnes vytéká krev.

Fůj, to je tedy horor! Masožravý buk!!!

Kvačíme z kopce po silnici doprava. Asi tak 400 metrů. Držíme se zelené značky a odbočíme s ní do lesa. Opět doprava.

Chtěli byste být dřevorubci? A znáte nějakou pohádku, kde se postavy drvoštěpů objevují?

Jak se jmenuje pohádka o tesaři, který nemůže mít s chotí děťátko, a tak vykope pařez a opracuje ho sekerou, aby vypadal jako dítě? Doma pak oživí, čímž začíná známé dobrodružství o nenasytném dřevěném klukovi...

7. Jak se jmenovala pohádková postava?

Vzpomenete si, co všechno snědla? Jak to s ní dopadlo?

Jed jsem, sněd jsem: kaši z rendlíka, ucháč mlíka, pecen chleba, mámu, tátu, děvečku s jetelem, sedláka se senem, pasáka s prasaty, ovčáka s jehňaty a tebe taky ještě sním!

Ťapkáme po této cestě asi 15 minut. Míříme do osady, která se pro změnu jmenuje Hrabická Lada.

Než dojdeme k silnici, která nás odvede do cíle, máme pro vás povídání o jedné krásné šelmě. Má na ouškách štrápece a vypadá jako velká kočička. Kterou „číču“ máme na mysli?

Rys ostrovid je největší kočkovitou šelmou Evropy a Šumava je jedním z nejdůležitějších míst pro jeho přežití ve střední Evropě. Rys obývá prakticky celé území Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava, ale jeho domov sahá i dál do Bavorského lesa a rakouského Mühlviertelu.

Nejvýraznějším znakem rysa jsou černé štětičky chlupů na špičkách uší. Nejsou jen na ozdobu, fungují jako citlivé antény, které rysovi pomáhají lépe zachytit směr, odkud přichází zvuk. Má tak dokonalý sluch, že dokáže na velkou vzdálenost zaslechnout i šustnutí myši v trávě. Další zajímavostí jsou tlapy, které jsou v poměru k tělu velmi velké a hustě osrstěné. V zimě fungují jako přírodní sněžnice, takže se rys do hlubokého šumavského sněhu neboří a může se pohybovat velmi tiše a rychle. Nejrady se zdržuje v rozlehlých smíšených a jehličnatých lesích v nadmořských výškách od 700 do 1 000 metrů. Vyhledává místa, kde jsou skalnaté srázy, polomy a hustý podrost, protože mu poskytují úkryt pro denní odpočinek a prostor pro nepozorovaný lov. Takže místa, kterými procházíte, jsou pro něj jako stvořená.

Tipnete si, kolik rysů na Šumavě žije? Zkuste to. Schválně, kdo bude nejbliže.

Přímo na české straně Šumavy se jich podle posledních čísel z fotopastí pravidelně pohybuje kolem 60 až 80.

Věděli byste, koho je tu víc? Vlků, nebo rysů?

Vlci vedou! Pokud vás zajímají, vyrazte s námi na výlet s tajenkou k Michlovské huti. Je to odsud jen pár kilometrů – v podstatě přes kopec.

8. Jak se jmenuje pohádková holčička, kterou sežral vlk?

Došli jsme zpátky na silnici, která nás odvede až k silnici směřující doprava na start našeho výletu.

Opět vidíme pastviny, na kterých si zjevně lebedí krávy.

Dojili jste někdy krávu? Chtěli byste si to někdy zkusit? Je to dost těžké.

Vzpomenou si rodiče nebo prarodiče na film *Na samotě u lesa*? Kdo podojil krávu tam? :)

Zuzana: Dědo, víš, proč je kráva užitečná?

Petřík: Žere mouchy.

Zuzana: Kráva dojí mlíko, víš?

Petřík: Neříká se, že dojí mlíko, ale že dopije mlíko.

Zuzana: Dědo, a jak se jmenuje ta kráva?

Děda: Ta se nejmenuje. To je kráva.

Zuzana: A můžeme jí říkat Jitka?

Děda: Můžete. Jí je to jedno.

Zuzana: (na krávu) Jitko... Krávo!

Věděli byste, jak se říká výčnělkům mléčné žlázy na vemeni, ze kterých teče mléko? Napovíme, že slovo začíná na písmenko s.

9. Jak se jmenuje zakončení mléčné žlázy na vemenu?

Mineme několik stavení a na kopci už uvidíte kříž nad základy kostela svatého Martina. Tam už jsme byli, vzpomínáte?

Projdeme kolem křížku a Chalupy nad Slatí. Zastavíme se u domu čp. 22. Poslední písmenko nám věnuje kovaná mříž, která kryje kohoutek s vodou v kamenné zdi. Na mřížce jsou dvě kovové kytičky.

Spočítejte okvětní lístky jedné z nich a odečtěte 5.

10. Napište výslednou číslici.

Odbočíme doprava a je jasné, že se blížíme k cíli. Mrkněte do své doplňovačky.

Copak to na vás kouká z tajenky? Takové divné slovo, že? Vybrali jsme ho schválně, abyste to neměli jednoduché. Je totiž latinsky.:)

Je to vzácná bylina suchopýr pochvatý, který zde roste. Poznáte ho velmi snadno podle bílých chomáčků, které vypadají jako kousky vaty nebo vlny rozvěšené na stoncích trávy. V minulosti tyto bílé nadýchané květy pokrývaly celé slatě. Pokud jdete trasu na jaře, určitě si jich všimnete.

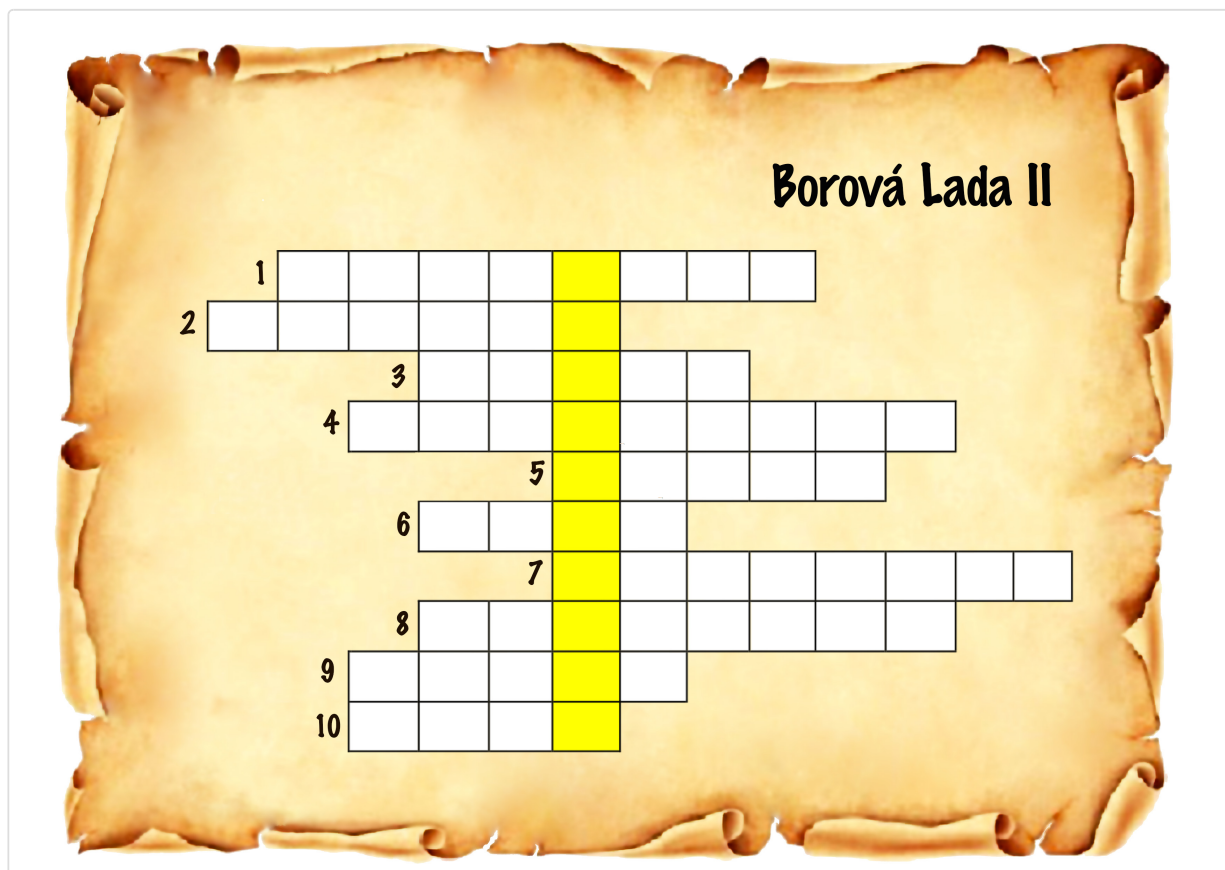
Máte vyluštno. Děkujeme, že jste šli s námi, a také děkujeme obci Borová Lada za pomoc s výletem a jeho poskytnutí všem výletníkům ZDARMA.

Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil, přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! ☺

V textu byly mimo jiné použity informace z webových stránek: <https://zlatoustezkou.cz/>, [Pověsti a pohádky zemí Koruny české](https://www.agropress.cz), <https://www.agropress.cz>, <https://www.novysvet-sumava.cz>, <https://www.sumavanet.cz> atd.

Otázky k tajence

1. **Opište tehdejší název místa.**
2. **Napište křestní jméno autora projektu.**
3. **Jak se jmenuje část žaludku?**
4. **Jak se jmenuje druhý trpaslíček?**
5. **Jak se jmenuje místo?**
6. **Jak se jmenuje rodovým jménem žlutá květinka?**
7. **Jak se jmenovala pohádková postava?**
8. **Jak se jmenuje pohádková holčička, kterou sežral vlk?**
9. **Jak se jmenuje zakončení mléčné žlázy na vemeni?**
10. **Napište výslednou číslici.**

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail veldo@veldo.cz. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 29.06.2026 18:57